

סדר
תפילות מכל השנה

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "אחרי ה' תלכו" (ב)

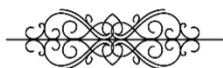
פרשת בשלח

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו ממשיכים לפרסם סדרה של שלושה שיעורים על ד"ה "אחרי ה'
תלכו" מסידור עם דא"ח, והשבוע מפורסם השיעור השני.
כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה
אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

3....."ובקולו תשמעו": שמיעת קול ה' בלימוד התורה.

9.....תלמוד תורה כנגד כל המצוות.

12....."ואותו תעבודו": עבודת התפילה.

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"ובקולו תשמעו", פירוש: אחרי העבודה במצוות וההליכה באהבה ויראה הנזכרים לעיל, אמר במצות תלמוד תורה "ובקולו תשמעו" כו'. דהנה אמרו במצות קריאת שמע: "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו", פירוש: 'אתה' אותיות שמן א' עד ת' שמחיה כללות הנבראים כו', ו-ה' מוצאות הפה הוא הכוללם יחד, וזהו אתה כו'. וכידוע שזהו שנאמר: "ואתה מחיה את כולם", פירוש: 'ואתה' – כ"ב אותיות מא' ועד ת' עם ה' מוצאות הכוללם כו'. וכן ענין "אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים" כו'. והנה כשאומרים "אתה ה'" או

על קריאת שמע: האם אני מדבר רק לאנשים אחרים, או שבעצם גם אני צריך להקשיב למה שאני אומר. זאת אומרת שלמרות שאני אומר 'שמע ישראל' – ואני פונה לכלל ישראל, בסופו של דבר אני מדבר גם אל מי שנמצא פה קרוב, שגם הוא צריך לשמוע על מדובר. ומהו העניין של 'מה שאתה מוציא מפיו'? פירוש, 'אתה' אותיות שמן א' עד ת', שמחיה כללות הנבראים כו'. כללות הנבראים היא מה שנוצר ונברא מהאותיות הללו ומכל הצירופים השונים שהן יכולות ליצור, וזהו העניין של האותיות א' ו-ת' מתוך המילה 'אתה'. והאות ה' היא כנגד ה' מוצאות הפה, הוא הכוללם יחד. וזהו אתה כו'. האות ה' כוללת את חמשת מוצאות הפה, והיא כוללת את כל שאר האותיות והצירופים כולם. אלו הקולות הכלליים יותר, וזאת לעומת האותיות הבודדות ש-א' ועד ת'.

וכידוע שזהו העניין שמפרשים על מה שנאמר: "ואתה מחיה את כולם" (נחמיה טו, ו), פירוש: 'ואתה' – כ"ב אותיות מא' ועד ת' עם ה' מוצאות הכוללם כו'. וכן ענין "אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים" כו' (נחמיה טו, ו). והנה כשאומרים "אתה ה'" או "אתה עשית את השמים",

"ובקולו תשמעו": שמיעת קול ה' בלימוד התורה

אדמו"ר הזקן ממשיך לבאר את הפסוק איתו נפתח המאמר: "אחרי ה' אלוקיכם תלכו, ואתו תיראו, ואת מצותיו תשמרו" (דברים יג,ה), וכעת הוא מסביר את המילים "ובקולו תשמעו", פירוש: אחרי העבודה במצוות שמוזכרת בפרשייה השנייה של קריאת שמע, שעניינה הוא עשיית המעשים בפועל, וההליכה באהבה ויראה הנזכרים לעיל, שדובר עליהם בנוגע לחלק הראשון של הפסוק – "אחרי ה' אלוקיכם תלכו", אמר במצות תלמוד תורה "ובקולו תשמעו" כו', ובהמשך יוסבר כי הכוונה היא שעניינה של מצוות תלמוד תורה הוא לשמוע את קולו של הקב"ה, וזהו הפירוש של "ובקולו תשמעו" – בתורה. לשמוע בקולו של מישהו אין הכוונה דווקא לציית לו, אלא מתוך זה שאדם לומד תורה הוא יכול לשמוע את קולו של הקב"ה.

דהנה אמרו במצות קריאת שמע: "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו" (ברכות טו,א). כשאדם אומר קריאת שמע, צריך שמישהו ישמע את מה שהוא אומר – גם הוא בעצמו. מצד מסוים זו שאלה כללית

"אתה עשית" זה המאמר הוא לנוכח, לפי שהאותיות שנבראו בהן שמים וארץ כו' הן בבחינת גילוי אור האצילות, לכך אומר להם לנוכח כו', ודי למבין.

ובזה זה מסתיים. אבל לעמוד מול הקב"ה ולדבר איתו – זה כבר דבר הרבה יותר מסובך, מכיוון ששאלת הנוכחות הופכת להיות שאלה מאוד ממשית: למי בדיוק אני אומר את מה שאני אומר, עם מי בדיוק אני מדבר? יש אנשים שזוכרים את הבעיות הללו מזמן הנעורים שלהם, יש כאלו שיש להם ילדים שמזכירים להם אותן, ויש כאלו ששכחו את הדברים האלו לגמרי. כשאני ילד קטן אני יכול לדבר במשחקים ובדמיונות שלי עם כל אחד. למשל, כשאחד הבנים שלי היה בן שש הוא היה משוחח עם סאדאת, שדיברו עליו אז לא מעט בחדשות, כל מיני שיחות. כמובן שלעמוד מול ה' זה יותר מסובך מזה.

צד אחר של הבעיה הזו, שקשור גם כן לעניין של אמונה, יכולה להיות השאלה: מי בעצם לא עומד מול ה'? סיפרו על אחד הצדיקים שהיה איזה יהודי שרצה להשתעשע איתו, כשאותו צדיק היה ילד, והוא אמר לו: 'אני אתן לך מטבע אם תגיד לי איפה הקב"ה נמצא!', והילד ענה לו: 'אני אתן לך מטבע אם תגיד לי איפה הקב"ה לא נמצא!'. זהו בעצם הצד השני של אותו מטבע, של שאלת האמירה לנוכח, של האמירה 'אתה' לקב"ה.

בחלק הקודם של המאמר: דובר על כך שאדם עומד לפני הקב"ה והוא חושב על כך, והוא מבין ממילא את רוממות ה' ונופלת בליבו שפלותו. זאת אומרת שאני יכול לגשת לדבר עם הקב"ה, ומה שאני מרגיש זה "מי יערב ליבו לגשת" – מי

זה המאמר הוא לנוכח. מצד מסוים, העניין של האמירה לנוכח, זה שאדם מדבר בגוף שני, הוא חלק מאחת הבעיות בנוגע לתפילה. הבעיה של התפילה היא לא להגיד את מה שכתוב בסידור; אדם יכול להתגבר על עצמו כארי ולומר את כל המילים שכתובות שם. יש אנשים שבאמת אין להם שום קושי בתפילה, אבל לאותם אלו שיש כל מיני קשיים בתפילה, אחד מהקשיים הללו הוא האמירה לנוכח, כלומר הפנייה לקב"ה בגוף שני – 'אתה'. אני לא מדבר רק על הכבוד של הקב"ה בתוך העניין הזה; על זה אפשר לומר שהוא מוותר על כבודו, והוא לא רוצה שיקראו לו 'כבוד תורתו' או כינויים מעין אלו. הבעיה שאני מדבר עליה כאן היא שאנשים בעלי נפש, שעבורם התפילה היא מעשה משמעותי, יכולים להיתקל בקשיים סביב הדבר הזה, יותר מאשר בעשיית מצוות. כאשר אדם עושה מצווה – אז הוא יודע שהוא פשוט עושה את זה ואת זה, ומסיים. אבל כשהוא מגיע לתפילה והוא אומר 'אתה' – אז הוא תוהה ומתחיל לחשוב אל מי בדיוק הוא מדבר – והבעיה הזו היא בעיה אמיתית, שעם כל הפתרונות השונים שהציעו לה, בסופו של דבר עדיין אין פתרון גמור לעניין.

אני רוצה להסביר את העניין הזה. אני לא מתכוון לבעיה של חוסר השוויון ביני לבין הקב"ה, אלא הבעיה היא אחרת. אם אני רוצה לעמוד ולהתפלל אל קיר – זה פשוט: אני אומרים את הדברים לקיר,

'אתה' האלוקי שהוא מעל ומעבר ומחוץ לכל הגדרות, אלא אני מדבר על בחינת ה-'אתה' שמתגלית. זוהי איננה פנייה אל השכל הנסתר מכל רעיון, אלא אל הגילוי. ההבדל שיש בין ספר התניא לבין כל מיני ספרים אחרים, למשל הספרים של רבי נחמן מברסלב, הוא הבדל שנוגע לא רק לרעיונות אלא גם למהות ולסגנון: בעל התניא כותב באופן קלאסי, ואילו רבי נחמן כותב באופן רומנטי. הקלאסיות של בעל התניא נוגעת גם לסגנון ולמבנה, וההרגשה שהוא יוצר היא אחרת לגמרי. יחד עם זאת, מפעם לפעם יש דווקא בתוך הניסוחים החמורים של התניא, גם ניסוחים ליריים – שאמנם הם לא כפי שהם מופיעים אצל אחרים, אבל הם ייחודיים לבעל התניא. אחד המקומות היפים הללו בתניא הוא כאשר בעל התניא עוסק בלימוד התורה, והוא מסביר שלימוד תורה הוא בעצם הדבקות הגדולה ביותר של האדם בקב"ה. כשאני נוטל אתרוג אז אני מחזיק אתרוג – אבל לא את הקב"ה; אבל כשאני יושב ועוסק בתורה אז הקב"ה נמצא ממש בתוך התורה עצמה. מצד מסוים, שאלה עתיקה שמצויה כבר בדברי חז"ל היא על הפסוק "לאהבה את ה' אלוקיך ולדבקה בו" (דברים ל, כ): "וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה" (כתובות קיא,ב), הלא הקב"ה הוא 'אש אוכלה'. אחת התשובות שבעל התניא מציע לשאלה הזו, כיצד האדם יכול להידבק בקב"ה, היא שכאשר אני מחבק מישהו אני לא מחבק אותו כשהוא ערום אלא כשהוא לבוש בבגדים; באותו אופן, אפשר לחבק את הקב"ה על ידי

בכלל ראוי לעשות דבר כזה? מסופר על אחד שהיה שיכור מאוד, ובתוך שיטוטיו הוא הגיע לגן החיות, והוא נכנס לכלוב של האריות והלך לישון שם. כשהגיעו בבוקר להוציא אותו משם, שאלו אותו: 'איך היה לך אומץ ללכת לישון בין האריות? אלו אריות אמיתיים!'; ומיד כשהוא שמע את זה, הוא התעלף. מבחינה מסוימת, זה מה שקורה כשאדם אומר 'ברוך אתה ה': אם אני חושב על המשמעות של הדבר, אז אני ממילא אחשוב: איך בכלל אני יכול להגיד את הדבר הזה?

ניסוח אחר של הבעיה, לא נוגע רק לשאלה האם אני מרגיש את העניין הזה או לא. מצד אחד אני יכול לעמוד מול הקב"ה ולבקש ממנו עזרה עם משהו קטן שמגרד לי בגב, ומצד שני יש את אותה תחושה של רוממות הקב"ה ושפלות האדם. הפרדוקס הזה נמצא כבר בלשון הפיוט על הקב"ה: "רחוק מכל רחוק וקרוב מכל קרוב", שזוהי בתמצית הבעיה של העמידה מול הקב"ה.

אם כן, כשאדם אומר 'אתה ה' אז הוא מדבר לנוכח, לפי שהאותיות שנבראו בהן שמים וארץ כו' הן בבחינת גילוי אור האצילות, לכן אומר להם לנוכח כו', ודי למבין. כאמור, המילה 'אתה' כוללת בתוכה גם את האותיות א' ו-ת', שהן האותיות שמורות על העולם. אלא שה-'אתה' הזה הוא איננו מתייחס ל-'אתה' שמעבר, אלא הוא מתייחס ל-'אתה' של ההתגלות שבתוך האצילות. למדרגה הזו יש גם צד של מעלה, וגם צד שאני יכול לשאת אותו, מפני שאני לא מדבר אל ה-

והנה בזה יובן גם כן פירוש "השמע לאזנך מה שאתה", כלומר כ"ב אותיות עליונות דאצילות מא' ועד ת' עם ה' מוצאות הפה העליון ש-"בדבר ה' שמים נעשו", הוא אשר "מוציא בפיך". פירוש, כי "היושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו", וכמו שכתוב: "את ה' האמרת היום" כו'. וביאור הדברים, הנה ידוע ד-"דבר ה' זה הלכה", וכמו שכתוב: "ודברי אשר שמתי בפיך", וכשהאדם מדבר דבר ה' עליו נאמר: "את ה' האמרת היום" כו', שגרם לו להיות מדבר גם הוא ב-"דבר ה' זה הלכה", וכמו שכתוב ש-"הקב"ה יושב ושונה" אותה ההלכה "כנגדו" כו'.

שגרמת לו שיאמר, מבניין התפעל. ממילא, "את ה' האמרת היום" משמעו היא שעשית וגרמת לכך שהוא יגיד. וכיצד הדבר הזה קורה? על ידי זה שאני מדבר אל ה'. זאת אומרת שעל ידי זה שאני מתפלל, הקב"ה מדבר אליי בחזרה, כיוון שאני עושה שהוא ידבר איתי. זהו אותו עניין של מי שיושב ושונה והקב"ה יושב ושונה כנגדו.

וביאור הדברים, הנה ידוע ד-"דבר ה' זה הלכה" (שבת קלח,ב). זה שדבר ה' הוא הלכה הוא חשוב ביתר שאת לצורך הבנת הדברים. אם יושבים שני אנשים ולומדים גמרא, אז הם מדברים בלימוד: אפשר להגיד את הפירוש הזה ואפשר להגיד את הפירוש הזה. הלימוד הזה הוא לא נקי במאה אחוזים, מכיוון שאני מדבר ואני רואה ומפרש כל דבר ומבין ומוסיף. אבל יש משהו בהלכה שהוא הכי קרוב לדבר ה', מכיוון שהקב"ה כביכול אומר: זה מה שאני רוצה. לכן מדובר כאן על כך שדבר ה' זו ההלכה דווקא, כיוון שהיא אומרת: עשה כך ואל תעשה כך, וזהו רצונו של הקב"ה.

וכמו שכתוב: "ודברי אשר שמתי בפיך" (ישעיהו נט,כא) שזהו גם כן רעיון שחוזר במספר מקומות אצל אדמו"ר הזקן: מהו

מלבושיו – שזוהי התורה. זאת אומרת שהתורה היא הבגדים של הקב"ה, וכאשר אני עוסק בתורה – אני כביכול מחבק את הקב"ה בעזרת בגדיו. זה רעיון שהוא בכלל לא יבש, כיוון שהעניין שלו הוא שבלימוד התורה אני מדבר אל ה-'אתה' של הקב"ה, וזה מה שמוסבר כעת.

והנה, בזה יובן גם כן פירוש "השמע לאזנך מה שאתה", כלומר כ"ב אותיות עליונות דאצילות מא' ועד ת' עם ה' מוצאות הפה העליון ש-"בדבר ה' שמים נעשו" (תהילים לג,ו) – הוא אשר "מוציא בפיך". פירוש, כי "היושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו" (אליהו רבא יח), זאת אומרת שאם אני יושב ולומד אז הקב"ה לומד יחד איתי. וכמו שכתוב: "את ה' האמרת היום... וה' האמירך היום" כו' (דברים כו,יז-יח), וההסבר כאן לפסוק הזה הוא בוודאי לא כמו הדרך הרגילה לפרש אותו. יש כל מיני דרכים לפרש את המילה 'האמרת', ואחד הפירושים הוא של 'אמר' במובן של דבר שעולה למעלה, כמו אמיר של עץ – שהוא החלק העליון שלו. לפי זה, "את ה' האמרת היום" משמעו שאתה הגבהת היום את הקב"ה, ולכן גם הוא מגביה אותך. אבל כאן, באופן מפתיע, אדמו"ר הזקן מפרש אחרת: 'האמרת' משמעו

את דעתו על המשוררים הללו – גם משוררי ישראל וגם משוררי הגויים. אחד הדברים שהוא כותב שם, זה שבתנ"ך אין שירה עם חרוזים, וגם אם יש פה ושם חרוז – זה במקרה. למעשה, גם ב-'נשמת' אין חרוזים, ואמנם זה לא כתוב בדיוק באותה רמה של התנ"ך, אבל גם בשירה של 'נשמת' אין כל מיני צורות חיצוניות והצטעעויות שונות. אגב, לצורך ההשכלה הכללית, מסתבר שחרוזים הם דבר די חדש בשירה, ובשירות הקדומות של כל מיני עמים ולשונות אין חרוזים. לענייננו, בנשמת אומרים כך: "ואילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רינה כהמון גליו... אין אנחנו מספיקין להודות לך על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות" וכן הלאה. אנחנו בעצם אומרים: מה אנחנו כבר יכולים לעשות? לעומת חסדיו של הקב"ה וגדולתו, אנחנו לא יכולים לעשות שום דבר, והדיבור שלנו לעומת הדברים הללו הם גם כן חסר משמעות. אבל בהמשך אומרים: "על כן איברים שפילגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפנו, ולשון אשר שמת בפינו – הן הם יודו וברכו ושבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו" וכן הלאה, וגם אומרים: "כל ברך לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתחוה" וכן הלאה. לכאורה יש כאן דברים סותרים: לפני כן אמרתי שהפה שלי והעיניים שלי לא מסוגלים לדבר עם הקב"ה ולהודות לו, אבל כאן פתאום אומרים שבכל זאת כן מודים! מובן איך זה לא מפתיע יהודי שרק אומר את הדברים – כיוון שהוא מתפלל וממשיך הלאה; אבל כיצד שני הדברים הללו היו יכולים להיכתב על ידי אדם

אותו הדבר שהקב"ה שם בפיו של האדם? אלו הם הדברים של הקב"ה בעצמו, שהוא שם אותם בתוך הפה של האדם. זאת אומרת שכשהאדם אומר את הדברים הללו, את דברי התורה, הוא למעשה לא אומר את הדברים שלו אלא את הדברים של הקב"ה. וכשהאדם מדבר דבר ה', עליו נאמר: "את ה' האמרת היום" כו', שגרם לו להיות מדבר גם הוא ב-"דבר ה' זה הלכה", וכמו שכתוב ש-"הקב"ה יושב ושונה" אותה ההלכה "כנגדו" כו'. שוב, זו אותה נקודה: כשאני אומר את דברי התורה, את דברי ההלכה, אני אומר את דבריו של הקב"ה ולכן אני בעצם גורם לו לדבר. כאמור, באופן מסוים הקב"ה מדבר מתוכי. מעין זה גם אומרים בתחילת תפילת עמידה: "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך" (תהילים נא, ז), כלומר אתה תפתח את השפתיים שלי, והפה שלי יגיד את התהילה שלך; לא שאני אגיד את תהילתך, אלא שהפה שלי יגיד את תהילתך. יש דבר נוסף שאנשים שמתפללים, ואני לא מדבר על אלו שיוצאים ניצוצות של אש מתוך גרונם אלא גם על האנשים הפשוטים יותר, שלכאורה אמורים לשים לב אליו בתוך התפילה. יש תפילה מאוד עתיקה שיש לה כל מיני ייחוסים, והיא תפילת 'נשמת'. זו תפילה שייכת לתפילות הראשונות, כיוון שניתן לשים לב שמזמן מסוים לתפילות יש כל מיני צורות חיצוניות. למשל, רבי משה בן עזרא – קרוב משפחתו של רבי אברהם בן עזרא, כתב לפני כתשע מאות שנה ספר מקצועי שלם על שירה ומשוררים, והוא מחווה

וזהו "ובקולו תשמעו", פירוש: קול ה' שיושב ושונה כנגדו. ואין צריך רק "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפין", את דבר ה', "דברי אשר שמתיי" כו'. ואין זה אלא שנעשה בחינת כלי לקבל דבר ה' וכו', והוא אינו עושה כלום, וכענין "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" וכמו שנתבאר במקום אחר, ודי למבין. והנה לזה הטעם מצות תלמוד תורה כנגד כל המצות כידוע דרמ"ח פקודין, הן

ולכן, מה שהאדם צריך לעשות זה להקשיב לקב"ה שמדבר מתוכו, להקשיב למה שהוא מוציא מפיו – ולהשמיע לאוזניו.

ואין זה אלא שנעשה בחינת כלי לקבל דבר ה' וכו', והוא אינו עושה כלום, וכענין "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" (ראה זוהר ח"ג רלב,א), וכמו שנתבאר במקום אחר, ודי למבין, שגם זה שהשכינה מדברת מתוך גרונו של משה, כלומר שמשה מדבר את דבריו של הקב"ה, היא אותו העניין של "השמע לאוזניך מה שאתה מוציא מפין". כיוון שאני מדבר את דבריו של הקב"ה, מה שאני צריך לעשות זה רק להקשיב. מסופר על כל מיני צדיקים, בעיקר על הצדיקים הראשונים, שהם כמעט אף פעם לא התכוונו לקראת הדרשה שלהם, כלומר הם לא ידעו על מה הם הולכים לדבר – אלא הם פשוט דיברו, ומצד מסוים הם אמרו דברים מבלי ממש לדעת אותם. שוב, גם הדבר הזה נובע מתוך התפיסה שדברי התורה שהם אומרים הם דבריו של הקב"ה. על העניין הזה גם דרשו את הפסוק: "ודרשת וחקרת ושאלת היטב - והנה אמת", כלומר בדקת ומצאת שהדברים שאמרת הם אמת, אלא ש-"נכון הדבר", כלומר אתה הכנת את הדברים הללו – הרי שהדברים שאמרת הם בגדר "נעשתה התועבה הזאת בקרבך"

אחד? אלא שאם שמים לב אז אפשר לראות שיש הבדל בין שני החלקים: אם אני הוא זה שרוצה להתפלל, אז אני באמת לא יכול; אבל יש נקודה מסוימת שבה לא אני הוא זה ששר, אלא הגוף שלי פשוט שר מאיליו, וזה לא שהפה שלי מדבר איתך, אלא הוא מדבר מאיליו, וגם הקומה שלי משתחוה מאיליה.

זהו בעצם אותו עניין של "דברי אשר ששמתי בפין" – שגם אלו הם הדברים שמדברים מתוכי, זה לא דבר שאני אומר או עושה אותו, אלא הוא מידבר ונעשה מתוכי. הלשון 'מידבר' טובה לעניין הזה בעברית, כמו שגם כתוב בפסוק שמשה נכנס לאוהל מועד "וישמע את הקול מידבר אליו" (במדבר ז,ט), ורש"י שם מסביר שה' לא דיבר עם משה אלא הקב"ה כביכול דיבר בינו לבין עצמו והוא הרשה למשה להקשיב, וזה מה שהוא שמע.

וזהו "ובקולו תשמעו", פירוש: קול ה' שיושב ושונה כנגדו. כלומר איפה ניתן לשמוע את קולו של הקב"ה? כאשר הוא מדבר כנגדי, כאשר אני יושב ולומד וממילא עולה ובוקע קולו של הקב"ה. ואין צריך רק "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפין", את דבר ה', "דברי אשר שמתיי בפין" כו'. אם כן, מה שהאדם מוציא מפיו אלו לא דבריו שלו, אלא דברים של הקב"ה, הוא מוציא ואומר את 'דבר ה'.

מתוך הסידור או מתוך החומש, יכולות להיות כל מיני דרגות של כוונה, ובתוך סדרי העבודה של האדם יכולות להיות לו כל מיני התייחסויות לתפילה. אבל יש צד, שכולנו מכירים אותו, שאפשר להתפלל ולהגיע לכך שמבחינה מסוימת אני לא כל כך מודע לכל מילה שאני אומר, אלא יש לי מודעות כללית לתפילה, ובמובן מסוים התפילה הזו 'מידברת' ממני. זו בעיה מוכרת בתפילה: לפעמים אני מגיע לבית הכנסת, לוחץ על איזשהו כפתור והתפילה יוצאת באופן אוטומטי. אלא שכאן אדמו"ר הזקן אומר שיכול להיות שאני לא צריך לכוון ממש למה שאני אומר, אלא לכוון יותר למה שאני שומע, כלומר לא להתכוון להגיד דברים מסוימים אלא לשמוע ולהקשיב למה שאני אומר. מהצד הזה, התפילה תלויה בכמה שאני שומע – וזהו העניין של "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיק": מה שאתה מוציא מפיק הם לא דברים שלך, אלא זהו ה-'אתה'; אבל מה שאתה שומע באוזניך – זו כבר החוויה וההתייחסות שלך. כמובן שאנשים שונים נמצאים במדרגות שונות בעניין הזה, ובוודאי שיש הבדל בין זה שהשכינה מדברת מגרונו של משה לבין זה שהיא מדברת מגרונו של ילד קטן, אבל עצם העניין הוא דומה: אני נותן לדברים להידבר מתוכי, וכל מה שאני צריך לעשות זה להיות מודע אליהם.

תלמוד תורה כנגד כל המצוות

והנה לזה הטעם מצות תלמוד תורה כנגד כל המצוות (משנה פאה א,א), כי דוד דרמ"ח פקודין, רמ"ח מצוות עשה, הן

(דברים יג,טו). מדוע זה כך? מפני שהתפיסה היא שהדברים צריכים להיות אמיתיים, וזה בסדר שהם יהיו כאלו, אבל הם לא צריכים להיות 'נכונים', במובן של מוכנים.

הרבה מספרי החסידות הראשונים לא נכתבו על ידי המחברים שלהם בעצמם, אלא אלו למעשה כל מיני רשימות שנכתבו בידי שומעיהם של הצדיקים. מסופר שכשרבי אלימלך כבר היה מבוגר, בנו התחיל לרשום בזהירות ובחשש גדול את הדרשות שהוא שמע מאביו, ואחרי שהוא סיים לכתוב חוברת את ביראה גדולה, הוא שם אותה על השולחן של אביו. אחרי שרבי אלימלך עיין בחוברת הוא קרא לבנו, ושאל אותו: 'מי אמר את הדברים הללו?'; ובנו עונה לו: 'אבא, אתה אמרת אותם!'; אז אמר לו רבי אלימלך: 'אם לא היית אומר לי שאני אמרתי אותם, הייתי בטוח שמלאך אמר אותם'. שוב, מבחינתם הדרשות הללו לא היו שיחות פומביות, אלא אלו היו דברים שהוא נתן להם להידבר מתוך פיו, אם כי הוא אמר אותם מתוך תודעה ודעת, ולא מתוך איזשהו טראנס.

באותו אופן, כשאדם אומר את דבר ה' שזו ההלכה מתוך גרונו, אז הקב"ה בעצם מדבר גרונו של האדם, וממילא כל שעליו לעשות הוא להקשיב. האדם צריך להקשיב לא רק לתוכן של הדברים, אלא לעצם זה שהקב"ה הוא זה שמדבר מתוך גרונו, הקב"ה הוא זה שמדבר מתוכו. הדברים הללו יכולים להיות נכונים כמובן גם לגבי התפילה, ומצד מסוים זו בעיה מאוד מורכבת של התפילה, כשאני קורא

רמ"ח אברים דמלכא כו', וכידוע אמנם אינם אלא בחינת אברים החיצונים בלבד. כי מנין רמ"ח אברים ידוע במשנה שלשים בפיסת היד כו', אבל איברים הפנימיים אינם מן המנין, לפי שהם המקוריים הפנימיים לכללות רמ"ח אברים החיצונים, וכנראה בחוש שעיקר החיות המקוריים בלב וריאה כו'. וזהו "ובקולו תשמעו", בבחינת דבור העליון שנמשך מן הריאה והבל הלב העליון, שהוא בבחינת אברים הפנימיים הנקראים אברי הנשימה כו', והוא יחודא עילאה דאתדבקות רוחא ברוחא כו', חכמה בינה דעת בחכמה בינה דעת שעל ידי לימוד התורה דוקא, מה שאין כן במצות. לפי שהיחוד הוא בבחינת קול ודבור ומוחין שבראש כמו שנמשכו דרך קנה הלב והריאה, כמו כן נמשכו מוחין עליונים בקול דתורה, שהרי אורייתא מחכמה עילאה נפקת על ידי קול ודבור. וזהו "ובקולו תשמעו" – אחר מעשה המצות ד- "את מצותי תשמרו" ובהליכה דאהבה ויראה כו'. ואמנם ידוע שיש אברים חיצונים גם בראש, והם המנויים במשנה "תשעה בראש" כו', אבל הם כלים לקבלת מוחין שבראש כו', ודי למבין.

ללב ולכבד אין עצמות בתוכם – הם אינם מוגדרים כאיברים, והם אינם נמנים במנין של רמ"ח איברים.

אם הולכים לפי החשבון הזה, ומקבילים את המצוות לרמ"ח איברים, יוצא שהמצוות מתייחסות אל הדמות של השלד, אבל לא לדברים הפנימיים. רק בדרך אגב, אני לא חושב שיש הרבה אנשים שמתעסקים בזה היום, אבל יש כל מיני חשבונות בנוגע לשאלה כמה איברים יש. אם תיקחו היום ספר אנטומיה, תראו שהוא מונה מספר קטן יותר של עצמות, ואם זה מפריע למישהו, אז אני חושב שההסבר הכי טוב הוא שכשהם בדקו את מספר העצמות הם בדקו אותו באופן שונה מהצורה שבה עושים זאת היום – כנראה שבאופן קצת פחות סימפטי. אגב, בגלל השיטה שלהם היה יוצא ש-248 הוא מספר העצמות המקסימלי שיש באדם, כיוון שאצל ילדים קטנים יש קצת פחות, וכנראה שהמספר המקסימלי הוא אצל נערים בני 16-17 פחות או יותר.

רמ"ח אברים דמלכא כו', של המלך העליון, וכידוע (תיקוני זוהר עד, א). אמנם אינם אלא בחינת אברים החיצונים בלבד. כשמדברים על כך שרמ"ח מצוות הן רמ"ח איברים, צריך לזכור שאלו רק האיברים החיצוניים. אמנם בלשון שלנו המילה איברים מכוונת לכל חלקי הגוף, אבל בלשון המשנה הכוונה היא אחרת, כי מנין רמ"ח אברים ידוע במשנה שלשים בפיסת היד, שישה בכל אצבע כו' (משנה אוהלות א, ח). במסכת אוהלות מופיע החשבון של האיברים, ושם נאמר שכשעושים חשבון יוצא שביד יש כך וכך איברים, כיוון שהגדרה היא שכל פרק שיש בו עצם, בשר ועור מוגדר כאיבר. החשבון הזה הולך מהגולגולת עד לאצבעות הרגליים, אבל איברים הפנימיים אינם מן המנין. לפי החשבון הזה יוצא שהזרוע היא איבר והפרק הקטן של האצבע הקטנה הוא גם כן איבר, אבל המוח, הלב והכבד – הם כולם אינם איברים. כאמור, איבר מוגדר כדבר שיש בתוכו עצם, ומכיוון שלמוח,

וזהו "ובקולו תשמעו", בבחינת דבור העליון שנמשך מן הריאה והבל הלב העליון, שהוא בבחינת אברים הפנימיים הנקראים אברי הנשימה כו', והוא יחודא עילאה דאתדבקות רוחא ברוחא כו', זה הייחוד העליון של הדבקות. אם כן, כאשר אני עושה איזושהי מצווה אז אני מגיע לקשר מסוים עם הקב"ה – אלא שזהו קשר חיצוני. אבל כאשר אני עוסק בתורה אני יוצר קשר של דבקות עם הפנימיות. הדבקות הזו היא דבקות של חכמה בינה דעת בחכמה בינה דעת, שעל ידי לימוד התורה דוקא, מה שאין כן במצות. במצוות לא מגיעים למדרגה של הייחוד הזה, אלא דווקא בלימוד התורה. לפי שהייחוד הוא בבחינת קול ודבור ומוחין שבראש כמו שנמשכו דרך קנה הלב והריאה, כמו כן נמשכו מוחין עליונים בקול דתורה, שהרי אורייתא מחכמה עילאה נפקת על ידי קול ודבור. וזהו "ובקולו תשמעו" – אחר מעשה המצות ד-"את מצותי תשמרו" ובהליכה דאהבה ויראה כו'. זאת אומרת שקודם כל צריך את השלד, את האיברים החיצוניים; אחר כל יש את ההליכה של 'אחרי ה'" – אלא שגם זו הליכה חיצונית, שהיא איננה הליכה מבחינת התוך והפנים.

ואמנם ידוע שיש אברים חיצונים גם בראש, והם המנויים במשנה במסכת אוהלות שהוזכרה לעיל: "תשעה בראש" כו', כלומר גם בראש יש תשעה איברים, אבל הם כלים לקבלת מוחין שבראש כו', ודי למבין. זה נכון שיש בראש כך וכך עצמות, אבל זה לא אומר שהן יותר חשובות מהעצמות שברגל. המוח לא יכול

בכל אופן, המניין הוא רק לפי העצמות של השלד, ואילו האיברים הפנימיים הם אינם מן המניין, לפי שהם המקוריים הפנימיים לכללות רמ"ח אברים החיצונים. האיברים הפנימיים הם בעצם איברי החיים, ואילו האיברים החיצוניים הם המסגרות לאיברים הללו. אנחנו זקוקים למסגרות בשביל כל מיני מטרות, אבל בסופו של דבר התוכן לא נמצא בתוכן. וכנראה בחוש שיעקר החיות המקוריים בלב וריאה כו' – שם נמצאים עיקר החיים, ולא בתוך העצמות. יוצא, שלא מונים את האיברים הפנימיים לא בגלל חוסר החשיבות שלהם, אלא דווקא משום שהם תמצית העניין. אותו היחס קיים גם בין עמוד השדרה וחוט השדרה: עמוד השדרה אלו העצמות שבונות את השדרה עצמה, ובתוכן עובר איזשהו חוט, שהרבה מחייו של האדם תלויים בו, ואם הוא ניתק במקומות מסוימים – זה יכול לגרום לשיתוק כזה או אחר, ולפעמים זה יכול להביא לשיתוק של הגוף כולו. מדובר על כך שבעמוד השדרה יש שמונה עשרה חוליות, כנגד שמונה עשרה ברכות של תפילת עמידה; אלא שבסופו של דבר עמוד השדרה הוא הדבר החיצוני, כמו שגם הברכות הן רק אמירות – ומה שנמצא בפנים זה הדבר החשוב. זאת אומרת שכמו שהחשיבות של החוליות נוגעת לחוט שנמצא בתוכן, כך גם החשיבות של הברכות נוגעת לתפילה שבתוכן – שהיא התפילה שאיננה כתובה באופן מפורש בסידור, אבל ברור שהיא מרכז העניין.

"ואותו תעבודו". הנה, "עבודה שבלב זו תפילה", וידוע שניתקנו י"ח ברכות שמונה עשרה כנגד בחינת ח"י חוליות שבשדרה, ונקראות ח"י ברכאן דצדיק, ח"י עלמין, וידוע שבחינת מוחין עליונים נמשכו דרך ח"י חוליות השדרה וכו', וכמו שנתבאר במקום אחר. וביאור הדברים, הנה כתיב: "לחמי לאשי" כו' כמו על דרך משל מן הלחם נעשה דם, והדם נהפך לחיות רוחני ועולה למוח ומחזקו, ואחר כך נמשך המוח דרך ח"י חוליות כו', וח"י חוליות הן בחינת מעמד ומצב כל הגוף, כמו שנתבאר במקום אחר. כמו כן מאחר שהתפילה כנגד קרבנות תקנום נקרא לחם "אשה ריח ניחוח לה" כו', בבחינת העלאת מים נוקבין דכנסת ישראל, ועל ידי זה נתחזקו בחינת המוחין עליונים דדכורא כו', ויורדים ונמשכים דרך בחינת ח"י חוליות דצדיק ח"י עלמין בח"י ברכאן דצלותא, להיות בחינת גילוי חיות ושפע לבריאה יצירה עשייה. והברכות שבשמונה עשרה המה בחינת "כלים מכלים שונים" לבד להמשכת המוחין עליונים כו', כמו שח"י חוליות הן בחינת כלים בלבד כו'. והוא כמו "רופא חולי עמו ישראל" ו-"מברך השנים" שבנוסח זה. ודוגמא זו יש למעלה רפואות חולי נצוצי קדושה שנפלו כו' וכדומה. ואנשי כנסת הגדולה תיקנו כדוגמת ח"י ברכאן דלעילא בבחינת האצילות גם למטה בכנסת ישראל כדי שיעוררו למעלה כו', ודי למבין. ולפי שהמשכות המוחין עליונים נמשכו דרך ח"י חוליות מעצמות אור אין סוף הנקרא סתימא דכל סתימין כידוע, על כן התפילה בלחש דייקא, לפי שלא יוכלו לקבל הברכות רק בבחינת ביטול גדול כו', וכמו שנתבאר במקום אחר, ודי למבין.

במקום אחר. כפי שכבר אמרתי, חוט השדרה הוא מצד מסוים המשך של המוח, כיוון שהוא בעצם מחובר אליו, ובאופן חיצוני צריך את חוליות השדרה כדי שהן יחזיקו את החוט הזה. אבל אם לא היינו זקוקים למסגרות מעין אלו, אז גם לא היינו זקוקים לשלד. למעשה, את כל החלקים הללו אפשר להחליף בכל מיני חלפים מלאכותיים – מפלסטיק, מתכת או חומרים אחרים, אבל את החלקים הפנימיים – כנראה שאי אפשר.

וביאור הדברים. הנה כתיב: "לחמי לאשי" כו' (במדבר כח, ב), כמו על דרך משל מן הלחם נעשה דם, והדם נהפך לחיות רוחני ועולה למוח ומחזקו, ואחר כך נמשך המוח דרך ח"י חוליות כו', וח"י חוליות הן

להחזיק את עצמו אז הוא צריך את העצמות הללו, אבל העצמות הללו הן אינן המהות של הראש, הן אינן התוכן שלו.

"ואותו תעבודו": עבודת התפילה

מכאן ממשיך אדמו"ר הזקן להמשך הפסוק: "ואותו תעבודו". הנה, "עבודה שבלב זו תפילה" (תענית ב, א), וזוהי עיקר העבודה. וידוע שניתקנו י"ח ברכות שמונה עשרה כנגד בחינת ח"י חוליות שבשדרה, ונקראות ח"י ברכאן דצדיק, ח"י עלמין, כלומר אלו אותם שמונה עשרה עניינים שחוזרים במקומות שונים. וידוע שבחינת מוחין עליונים נמשכו דרך ח"י חוליות השדרה וכו', וכמו שנתבאר

אומרת שבאופן בסיסי הכל שייך לעולמות העליונים, אבל על ידי הברכות הדברים הללו הופכים להיות שייכים גם כאן למטה.

ואנשי כנסת הגדולה תיקנו כדוגמת ח"י ברכאן דלעילא שבבחינת האצילות גם למטה בכנסת ישראל כדי שיעוררו למעלה כו', ודי למבין. אם כן, הרפואה הזו היא רפואה פנימית של העולמות כולם, ולכן אם תהיה רפואה של כל העולמות אז ממילא תהיה גם רפואה בעולם שלנו, שוב – כיוון שהחיסרון שבעולם שלנו כאן למטה הוא אותו החיסרון של הניצוצות של קדושה. כיוון שאותם הניצוצות נופלים למטה הם פגומים, אז הם עושים מחלות כאלה וכאלה, ולכן אם אני יכול להעלות את הניצוצות אז ממילא זה אומר שאני יכול גם לרפא את המחלות.

מעין זה אומרים שהבעל שם טוב, שהיה מטפל בחולים, היה מתקן את נשמתו של החולה ועל ידי זה הוא גם היה מרפא ומתקן גם את גופו. זאת אומרת שאם היה בא אליו מישה עם כאב בטן, אז זה אומר שיש שם בעיה של הניצוצות הקדושים שצריך לתקן, ועל ידי התיקון שלהם הוא גם היה מתרפא.

ולפי שהמשכות המוחין עליונים עצמם נמשכו דרך ח"י חוליות מעצמות אור אין סוף הנקרא סתימא דכל סתימין כידוע, על כן התפילה בלחש דייקא, לפי שלא יוכלו לקבל הברכות רק בבחינת ביטול גדול כו', וכמו שנתבאר במקום אחר, ודי למבין. הברכות נאמרות בלחש מפני שאני לא יכול להגיד אותן בקול רם, לפי שכדי לקבל את הברכות אני צריך להוריד את

בחינת מעמד ומצב כל הגוף, כמו שנתבאר במקום אחר. חוליות השדרה בעצם מחזיקות את כל הגוף, כלומר כל הגוף עומד וחי על החוליות הללו, וכאמור – זה מגיע מהמוח אל השדרה. כמו כן מאחר שהתפילה כנגד קרבנות תקנום (ברכות כו,ב), זה נקרא לחם "אשה ריח ניחוח לה" (ויקרא א,ט), בבחינת העלאת מים נוקבין דכנסת ישראל, ועל ידי זה נתחזקו בחינת המוחין עליונים דבחינת דכורא כו', ויורדים ונמשכים דרך בחינת ח"י חוליות דצדיק ח"י עלמין בח"י ברכאן דצלותא, להיות בחינת גילוי חיות ושפע לבריאה יצירה עשייה. התפילה שלנו היא למעשה בבחינת העלאה, כיוון שהיא הקורבן שאנחנו מביאים.

והברכות שבשמונה עשרה המה בחינת "כלים מכלים שונים" (אסתר א,ז) לבד להמשכת המוחין עליונים כו', כמו שח"י חוליות הן בחינת כלים בלבד כו'. כאמור, החוליות שבשדרה הן הכלים, אלו המסגרות החיצוניות עבור חוט השדרה, שהוא זה שמעביר את החיות מהמוח לחלקים האחרים של הגוף. והוא כמו "רופא חולי עמו ישראל" ו-"מברך השנים" שבנוסח זה, ודוגמא זו יש למעלה רפואות חולי נצוצי הקדושה שנפלו כו' וכדומה. כאן אדמו"ר הזקן בעצם מוסיף דבר חדש בתוך העניין. הברכות שאנחנו מברכים הן למעשה ברכות גם של מעלה גם של מטה, והוא מביא בתור דוגמה את "רופא חולי עמו ישראל" – שלמעלה היא מוסבת על הרפואה של הניצוצות הקדושים, ומתוך הרפואה של ניצוצות הקדושים יכולה להיות גם רפואה של האדם למטה. זאת

לדבר פחות חי, כאשר הוא כבר כמעט לא זז וכאשר מורידים ממנו את כל הישות שלו – אז אפשר לעבור עליו בקלות. השאלה היא מישהו היה יכול להיות במדרגה הזאת, שכפי שאדמו"ר הזקן תיאר אותה לפני כן, היא המדרגה של "דברי אשר שמתי בפיך" – שכל מה שאני צריך לעשות זה להקשיב לדיבור שמידבר מתוך פי, ולא להפריע לו. כאמור, גם אצל הנביאים אפשר למצוא כל מיני דרגות בעניין הזה: על משה נאמר שהוא היה "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג), ואצלו לא הייתה שום התנגדות לדבר ה' ולכן מה שהוא אמר היה דבר ה'. לעומת זאת נביאים אחרים יוצרים איזושהי התנגדות, ולכן למרות שהם אומרים את דבר ה' – הם עדיין עושים את בעזרת סמלים ומילים. בתוך התפילה, הרעיון הזה בא לידי בכך שאומרים את התפילה בלחש, וזוהי מעין אמירה: כשאתה בתפילה לפות אל תפריע, אל תעשה רעש, תנסה להיות כמה שיותר קטן, מתון ושפל. זה לא כמו שיש כאלו שחושבים שככל שצועקים יותר חזק ככה הקב"ה ישמע אותי יותר טוב, אלא להיפך. גם בתהילים כתוב מעין זה: "אם לא שויתי ודוממתי נפשי" (תהילים קלא, ב). אם האדם מנסה להתבטל לגמרי אז השכינה יכולה לדבר מתוכו, וגם הברכות של תפילת שמונה עשרה עוברות דרכו.

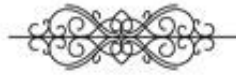
***

עצמי כמה שאני יכול. אם אני צועק בתפילה לא רק שזה לא עוזר, אלא זה יכול אולי לפעמים גם להרוס. אם אני באמת רוצה לקבל את השפע של הקב"ה אני צריך להיות מוכן לזה, והמשמעות של זה היא שאני מתבטל אליו.

רק לשם המשל בתוך העולם הזה: אם למשל אני רוצה להעביר חשמל דרך חוט, מה אני צריך לבקש מהחוט? אני צריך לוודא שיש לו ביטול, כיוון שאם תהיה איזושהי התנגדות לחשמל – אז הוא לא יעבור כמו שצריך, ומגבול מסוים של התנגדות הוא לא יעבור בכלל. זאת אומרת שככל שיש יותר ישות לדבר מסוים הוא פחות מאפשר שתעבור בתוכו זרימה, וממילא כדי שבכל זאת יעבור דרכו משהו אז הוא צריך להוריד את עצמו. מחפשים היום כל מיני דרכים ליצור חומרים שאין בהם כמעט שום התנגדות, ואחד הדברים שמצאו זה שאם לוקחים הליום ומקררים אותו מאוד, אין לו כמעט שום התנגדות לחשמל, ומצד מסוים החשמל יכול להמשיך לזרום בו לעולם ועד. מדוע? מכיוון שאחת הבעיות היא שבמהלך הזרימה של החשמל הוא מאבד חלק מהאנרגיה שלו, ועל ידי זה שהופכים את הזרימה שלו לחלקה יותר הוא יכול להמשיך לזרום לאורך זמן. בכל אופן, הנקודה היא שכאשר מקררים את החומר המוליך הוא יכול להוליך בצורה טובה יותר, זאת אומרת שכאשר הופכים אותו

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מזדפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

